Help, de muskusrat verzuipt!

Jaarlijks worden drie- à vierhonderdduizend muskusratten gedood. Hun prachtige vel en hun heerlijke vlees worden ook nog eens vernietigd bij destructiebedrijven. Er wordt veel geld uitgegeven aan de uitroeiing van de muskusrat. Maar of de muskusrat uit te roeien is, blijft de grote vraag. Misschien wordt het tijd het beleid eens goed op de schop te nemen.

Door Jelle Reumer

De muskusrat is weer eens in het nieuws. Muskusratten zijn prachtige knaagdieren, met een afmeting van een klein konijn en een vacht die honderd jaar geleden zeer gewild was in de bontindustrie. Ze werden om die reden vanuit Amerika in Europa ingevoerd en hier in bontfarms opgekweekt. Af en toe ontsnapte er één en dat leidde uiteindelijk tot de vestiging van een snel ontploffende populatie die zich vanuit Bohemen als een olievlek over Europa verspreidde. Ik heb wel eens een (dode) muskusrat in handen gehad en het moet gezegd: je blijft kroelen door dat zalige zachte bont.

Toch zijn muskusratten niet bekend om hun aaibaarheid. Integendeel, ze worden te vuur en te zwaard bestreden vanwege de schade die ze aanrichten of verondersteld worden aan te richten. Het zijn gravers en ze leven een amfibisch leven: half in het water, half op het droge. Met dat graven maken ze holen en gaten in de oevers van onze Nederlandse sloten, vaarten en kanalen en in potentie kunnen ze daardoor een lelijke overstroming teweegbrengen. Laat duidelijk zijn: het is nog nooit gebeurd. Er zijn in ons land wel eens dijken bezweken, maar dat was steevast een gevolg van slecht onderhoud. Niet door graafwerkzaamheden van Ondatra zibethicus, zoals de muskusrat in het wetenschappelijke potjeslatijn heet.

Dat neemt niet weg dat er jaarlijks meer dan dertig miljoen euro belastinggeld wordt gebruikt voor het bestrijden van deze sympathieke dieren. De schade die daarmee voorkomen wordt, is onlangs door het Landbouw Economisch Instituut (LEI) berekend, in opdracht van de Landelijke Coördinatie Commissie Muskusrattenbestrijding (LCCM).Het komt neer op een bedrag van één tot maximaal vijf miljoen euro per jaar.

De bestrijding is dus een weinig kostenefficiënte zaak. Er wordt door onze alerte overheid één euro uitgegeven om er een schadebedrag mee te besparen dat ergens tussen de 3 en 16 cent hangt. Met een fatsoenlijke schadeloosstellingsregeling kan dus 25 miljoen euro worden bespaard! Bovendien is het bestrijden vooralsnog vergeefs, men dweilt met de kraan wagenwijd open en het geld is daarmee feitelijk volkomen weggegooid. Jaarlijks worden voor al dat geld drie- à vierhonderdduizend muskusratten gedood. Hun prachtige vel en hun heerlijke vlees worden ook nog eens vernietigd bij destructiebedrijven. Welk een spilzucht!

Maar om nog twee redenen is het muskusrattenvangen een zinloze en kwalijke activiteit. Ten eerste helpt het niet. De Nederlandse populatie muskusratten zit in de groeifase: er komen er steeds meer. Dat is een gewoon natuurverschijnsel, dat je maar het best kunt laten gebeuren. Niemand weet precies welke factor bepalend is voor de omvang van de muskusratpopu-

Links: Karakteristieke 'bouw' van de muskusrat, het winterverblijf dat is opgetrokken uit plantenmateriaal. Door het rottingsproces blijft het binnenin de bouw zelfs warm in een strenge winter. Foto RHO.
Midden: Muskusrat. Foto Roel Hoeve.
Rechts: Een metalen fuik zoals die geplaatst wordt in duikers die de muskusratten gebruiken in hun zoektocht naar nieuwe leefgebieden. Foto Wietse Bakker.

latie: de hoeveelheid voedsel, de leefruimte die ze hebben, of iets anders. Maar een exploderende populatie van dieren bereikt na verloop van tijd meestal een maximum, waarna de omvang ervan weer afneemt tot een lager, stabiel niveau. De kans is dus groot dat het er na verloop van tijd vanzelf weer minder worden. Hoe langer je doorgaat met vangen en hoe meer je er vangt, des te langer het duurt voordat dat moment van natuurlijke afname wordt bereikt. Op die manier is het vangen een zichzelf versterkende behoefte, een voorbeeld van een positieve terugkoppeling, vergelijkbaar met een heroïneverslaving. De overheid heeft van zichzelf een muskusjunk gemaakt.

De andere reden is van ethische aard. We lopen in ons land over van dierenliefde en diervriendelijkheid. De beroepsvereniging van dierenartsen (Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde, KNMvD) pleitte eerder dit jaar zelfs voor het verbieden van het ritueel slachten. Traditioneel wordt bij de halal of koosjer geslachte schapen de halsslagader doorgesneden, waardoor de dieren doodbloeden. "Na het aanbrengen van een halssnede kunnen runderen en schapen nog twee minuten bij bewustzijn blijven," zo citeerde De Pers van 17 maart de KNMvD. Twee minuten. Terecht dat de dierendokters daar schande van spreken. Maar een deel van de muskusratten wordt gedood door ze onder water in kooien te vangen, waarna de beestjes simpelweg verdrinken. Daar doen ze zeker vier minuten over. Vier minuten langzame en wrede doodsstrijd. Ik heb de KNMvD daar nog niet over horen klagen, maar gelukkig het Europees Parlement wel. Brussel is namelijk van mening dat Nederland – het zo diervriendelijke Nederland – door jaarlijks honderdduizenden muskusratten wreed te verzuipen, onethisch bezig is. Men wil het eigenlijk verbieden, maar men aarzelt vooralsnog vanwege dat gevaar van dijkdoorbraken. Dat lijkt begrijpelijk: als straks vijf of tien inwoners van Moordrecht of Gouderak verdrinken omdat Brussel zo nodig roomser dan Marianne Thieme wilde zijn, dan zijn natuurlijk de rapen gaar. Maar Brussel weet kennelijk niet wat wij wél weten, namelijk dat er nog nooit een dijk is bezweken aan de graafzucht van muskusratten.

"Er is nog nooit een dijk bezweken door muskusratten."

Er gaan nu stemmen op om gecontroleerd en in kleine gebieden te experimenteren met een tijdelijke stop op het vangen van muskusratten. Dat zou een revolutionaire omslag in het denken zijn, en ik garandeer u dat het een succes zal blijken. Maar, zo meldde Bionieuws van 15 maart, de LCCM is daarop tegen: "De Commissie vindt een vangststop riskant en wil eerst meer onderzoek." Vermoedelijk wil de Commissie dat ook wel zelf gaan doen, dat onderzoek. De Commissie is het orgaan dat bestaat bij de gratie van het muskusrattenvangen. Het is hun raison d'être! Men heeft dus belang bij dat vangen, want men belegt er de boterham mee (indirect helaas, want muskusrattenpaté wordt niet gemaakt). We zien hier de voorspelbare tegenwerking van belanghebbenden. Dat fenomeen hebben we al vaker gezien.

De muskusratten verdrinken nog altijd door een zichzelf bevestigend en daardoor vastgelopen verdelgingssysteem. Ze moeten worden bestreden, niet omdat dat zinvol zou zijn, maar omdat dat zo is afgesproken. Wat mij betreft moet Brussel dus maar snel ingrijpen en die akelige vangstmethode zo dwingend mogelijk verbieden. Je op folklore beroepen – zoals de Noorse walvisjagers dat plegen te doen – dat kan de LCCM niet doen, want de eerste muskusrat in ons land verscheen hier pas in 1941. In Valkenswaard, of all places.

Dit artikel verscheen eerder in Opinio nummer 13

Jelle Reumer (Hilversum, 1953) is bioloog en directeur van het Natuurhistorisch Museum Rotterdam. Daarnaast is hij bijzonder hoogleraar vertebratenpaleontologie aan de Universiteit Utrecht. Van zijn hand verschenen onder meer Plant je voort! (2003) en De ontplofte aap (2005), beide bij uitgeverij Contact.